

Groen maakt het leven mooier

De groenbeleving van Nijmegenaren in 12 punten

Hoe en waarom

SPANNING TUSSEN BOUWEN EN BEHOUD VAN GROEN

In 2007 kwamen er bij de vereniging Leefmilieu uit heel Nijmegen verzoeken binnen om ondersteuning vanwege de aantasting van groen in Nijmegen. Op meerdere plaatsen verdwenen parkjes om plaats te maken voor bebouwing en nieuwe bestemmingsplannen gaven ruim baan aan bouwplannen. Dit leverde zorgen bij de omwonenden en emotionele reacties. De bewonersgroepen die op wilden komen voor het groen voelden zich gegijzeld door Nijmeegse bestuurders en de projectontwikkelaars.

PLATFORM GROEN NIJMEGEN

Leefmilieu nam in 2008 het initiatief tot de oprichting van het Platform Groen Nijmegen. In dit platform delen actieve bewonersgroepen uit de hele stad hun kennis en ervaringen en ondernemen samen acties. Daarbij blijkt steeds dat er veel verschil bestaat tussen de manier waarop omwonenden naar het groen kijken en de blik van bestuurders. De bestuurders zien in een stukje groen vooral kansen voor ontwikkeling (lees mogelijkheden voor bouwen), de omwonenden zijn juist aan het groen gehecht en willen liever op groen uitkijken dan op gebouwen. Het gaat daarbij niet alleen om grote bouwprojecten. Ook om kleine, bijna vergeten stukjes groen, wordt gevochten. De omwonenden blijken ze namelijk niet vergeten, vaak tot grote verbazing van de bestuurders die niet lijken te begrijpen waar men zich zo druk over maakt.

DAGBOEKJES VOOR GROENBELEVING

De beleving van bestuurders en bewoners blijkt dus uiteen te lopen. Te gemakkelijk wordt het perspectief van de omwonende vergeten, terwijl die toch op dat punt de expert is. Niet alleen als bewoner van een wijk, maar ook als sporter, wandelaar en fietser.

De bewonersgroepen hebben daarom onder leiding van de vereniging Leefmilieu, het initiatief genomen om de visie van de Nijmegenaren in kaart te brengen. Daarbij werden ze gesteund door Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij die ook voor de financiering zorgde en die maak<architectuur heeft gevraagd het onderzoek uit te voeren. Het onderzoek heeft in kaart gebracht op welke manieren het groen in het alledaagse leven voor Nijmegenaren van belang is. Daarvoor hebben ruim 30 mensen uit verschillende wijken een dagboekje bijgehouden, foto's gemaakt en plattegronden ingetekend. Ze beschrijven hun route door de stad, wandelend of fietsend en geven daarbij aan hoe ze die beleven. Deze dagboekjes zijn vervolgens door maak<architectuur grondig geanalyseerd.

12 PUNTEN

De uitkomsten van dit onderzoek zijn in 12 punten samengebracht. Met foto's en citaten uit de dagboekjes worden ze op de volgende bladzijden toegelicht. Het belang van het groen in alle facetten van het dagelijks leven wordt hierdoor duidelijk. Mensen hebben bomen en planten het liefst heel nabij. Nijmegen is een mooie stad met veel groen, de bewoners willen dat dat zo blijft en uit de 12 punten hierna blijkt waarom.

Nijmegen, 27 januari 2010

Vereniging Leefmilieu
Bewonerscomité Hazenkamp
Bewonersgroep Batava
Bewonersoverleg Heseveld
Lentse Waarden
Stichting De Zevensprong Dukenburg
Stichting Groengroep Limos
Vereniging Brakkenstein Groen
Vereniging Dorpsbelang Hees
Wijkcomité Oost
Wijkraad Grootstal
Wijkraad Hatertse Hei

I. Uitzicht op groen maakt blij

Een boom voor het huis brengt vogels en jaargetijden dichterbij. Een oude beuk heet bewoners welkom bij thuiskomst. Met de planten waarop ze uitkijken, krijgen ze een band. Bomen maken dat Nijmegenaren zich geborgen voelen. En bij een ommetje in de wijk zijn de plaatsen met uitzicht op groen favoriet. Op bescheiden schaal bijvoorbeeld in een park. Maar ook de Waal en de Ooijpolder bieden vergezichten waarvan ze volop genieten. Vanuit een raam of vanaf een bank: het uitzicht op bomen en planten maakt blij.

‘Ik wil beginnen met de omgeving die ik zie vanuit mijn kamer. We wonen op de tweede verdieping en hebben een mooi uitzicht over het parkeerterrein met bomen en daarachter de moestuintjes. Aan de achterkant van onze kamer staat ook een grote boom die het uitzicht op de anders kale binnenplaats verlevendigt.’

‘Als ik de deur van mijn appartementencomplex uitkom, sta ik meteen voor een grote oude beuk. Als het een warme middag is, hoor je het knisperen van de beukenootjes die opengaan. Soms regent het beukenootjes. Of het nu zomer is of winter, het blijft een heel imposante boom.’

‘... waar een grote beuk voor ons huis mij welkom heet.’

‘Vanuit mijn voordeur heb ik zicht op het panorama van de Ooijpolder. Het is een zonnige herfstdag en het zicht is ongelooflijk helder.’

‘Het uitzicht is nog steeds verpletterend mooi en bijna ‘buitenlands’.’

‘Ik zit nu dus lekker op een bankje tussen de herfstblaadjes tegenover mijn huis te genieten van ‘ons groene driehoekje’.’

2. Bomen verzachten de drukte in de straat

Op plekken waar geen bomen staan, oogt de omgeving kaal en kil. Dat voelt niet goed. Bomen zorgen ervoor dat onaantrekkelijke nieuwbouw of verwaarloosde oudbouw niet zo opvalt. En ook dat auto's minder in het oog springen. Het weelderige groen van grote kruinen domineert het straatbeeld. Het verzacht de stenen, het lawaai en het autoblik. Met andere woorden: bomen houden de Nijmeegse straten leefbaar.

‘De diversiteit van de verschillende straten zorgt voor oriëntatie in de stad en maakt een interessante route mogelijk.’

‘Een prachtige boom die zich weldra in rode herfsttinten zal tooien.’

‘Rechts van me is een plantsoentje, waarbij meteen opvalt dat een boom onder de kruin is afgezaagd. Waarom? Door wie? Het is een heel naar gezicht.’

‘Het is of oude bomen een gevoel van stabiliteit en rust geven, iets van vertrouwen en tijdloosheid. Misschien ook wel van veiligheid.’

‘De aanwezige bomen en hier en daar een stukje groen zorgen voor voldoende aankleding en maken de weg minder stenig en saai.’

‘Van ‘t Santstraat. Een drukke weg waar het op zich niet lekker fietsen is. De grote rode beuken geven de weg echter een statige indruk. Vooral als de ochtendzon er op schijnt of wanneer het een beetje mistig is, zijn de bomen prachtig.’

3. De Goffert: groene long van de stad

Het stadspark de Goffert is een fijne plek voor een wandeling. Dicht bij huis er even helemaal uit. Lekker hardlopen in de Goffert kan ook. Geen last van uitlaatgassen en kans op een ontmoeting met een eekhoorn die voorbij springt. De Goffert is een groene oase, evenals de andere parken: Kronenburgerpark, Valkhofpark en de Hortus Arcadië. Maar in de Goffert telt met name de ruimte: groen zover het oog reikt!

'Ik kom thuis aan, pak mijn hardloopspullen en ga samen mijn m'n broer naar de Goffert om te hardlopen. Een fijne, groene omgeving! Als we het gras op lopen, schiet er al een eekhoorn voorbij. Sinds kort pak ik het hardlopen weer een beetje op en ben ik naar meerdere plekken geweest om lekker een stuk te kunnen rennen. Bij mij een blokje omgaan vind ik niks... Tussen al die uitlaatgassen. Daarom kies ik voor de Goffert.'

*'Een prachtig park, waarin nu met name de herfstkleuren zeer verrassend naar voren komen, maar dat eigenlijk altijd mooi is. **Cultureel en op gebied van natuur een absolute must in de stad.** Zeker voor mensen zonder tuin. Zo wordt het ook gebruikt voor diverse doeleinden. Het heeft zelfs stukken echt bos. Stukken met niveauverschil, water, een kinderboerderij, maar ook plek voor jongeren om bij elkaar te komen. En dan heb ik nog niet gesproken over de functie van concerten, circus en zwembad.'*

'Ik kies voor een wandeling naar het Goffertpark, omdat ik dit vaker doe, met name wanneer ik geen tijd of gelegenheid heb het bos in te gaan, en dit een prettige plek is om als bestemming te hebben.'

'Rechts van me de Goffert, de long van de stad, die hoe dan ook bewaard moet blijven. Geen boom eruit!'

4. Particulier groen houdt de straat levendig

Veel voortuinen zorgen voor variatie in de straat wat goed is voor een aangename sfeer. Nijmegenaren fietsen of wandelen maar wat graag door straten waar bewoners van hun tuin een groen paradijs hebben gemaakt. Bestrate of verwaarloosde voortuinen daarentegen, zijn een doorn in het oog. Voortuinen hebben dus grote invloed op de wijze waarop bewoners een straat beleven. Dat iedere huiseigenaar zijn/haar tuin anders 'vormgeeft' vinden ze een pluspunt. Juist dat geeft straten eigenheid en variatie. Daar kunnen ze naar blijven kijken.

'In de tuin van villa 'Sterrenschans' zie ik een lichtblauwe kunstkoe staan onder een enorme monumentale boom. Verbijsterd kijk ik naar een robotvoertuigje dat zijn eigen weg zoekt over de grasvelden. 'Da's mooi', denk ik, 'hier gaan futurisme en humor hand in hand met die toch wel chique, statige omgeving.'

'Als ik mijn tuin uitloop en naar links mijn straat inloop, valt het me op dat er zoveel bomen uit de tuinen zijn verwijderd. Van oorsprong (40 jaar terug) een straat gekenmerkt door een berk in elke tuin. Gelukkig staat aan de voorkant nog een hele rij bomen. Wat ook opvalt is dat op twee tuinen na, alle zestien tuinen lekker vol staan met planten. Dus mooi voor vogels in onze tuin en zelfs een eekhoorn, egel, goudhaantje en veldmuis.'

'Dat verzorgingstehuis voor geestelijk gehandicapten is een favoriet wandelgebied voor buurtbewoners. Met veel groen, maar steeds minder. Ook de Winkelsteegh bouwt te graag.'

'Loop ik langs de beuk en ga ik de hoek om van het complex, dan zie ik een mooie wilde tuin, die wordt bijgehouden door een van onze bewoners. Mensen uit de buurt komen er vaak kijken.'

'Dit is het beeld als ik de Kerkstraat in rijd. Een zee van weelderig groen, met veel oude bomen. Zowel langs de weg als in de tuinen. Iedere dag is de beleving van het groen weer anders.'

5. Groen maakt energiek en gezond

Bomen en planten inspireren, geven bewoners goede zin en energie. Bloemen maken vrolijk, waar ze ook staan: in voortuinen, bermten of perken. Wonen, wandelen, handlopen of studeren, het voelt gezonder als dat in een groene omgeving gebeurt. Vogels in de buurt maken dat gevoel compleet. Groen doet Nijmegenaren ook denken aan continuïteit, de 'circle of life'. Een boom staat er immers meestal al langer dan de bewoner, en staat er ook nog als die er niet meer is.

'Hier stop ik vaak even als ik langskom. Winter of zomer, stoppen doe ik, behalve als het regent. Deze boom, zo monumentaal, zo krachtig, zo karakteristiek. Daar zouden eens wat meer mensen naar moeten kijken. Deze boom geeft me altijd weer energie.'

'Het groen is gezond en goed voor een fijn leefklimaat.'

'Daar is het, mijn groene Prozacinjectie. Jammer van dat bord, maar de bloemen stemmen mij ondanks dat erg vrolijk.'

'Vanwege de voorgaande natte dag ruikt het bos extra sterk. Heerlijk om je longen mee vol te zuigen. Ik kan me voorstellen dat studeren en wat daarbij komt in zo'n prachtige omgeving een zeer gunstige uitwerking kan hebben. Groen maakt je rustig en geeft ruimte om je te concentreren, maakt studeren gemakkelijker.'

'Het groen geeft een aangename sfeer en ruimte waarin ik me thuis voel.'

'Regelmatig zie ik ook vogels in het groen. De vogels gaan gewoon hun gang en lijken zich niet te storen aan het verkeer. De activiteit van de vogels werkt inspirerend en versterkt voor mij de beleving van het groen in de straat.'

6. Groen haalt seizoenen de stad in

De dynamiek van de natuur, het veranderende groen doorbreekt de dagelijkse sleur van de stad. De groei, het weer, de dieren, seizoenen, geuren, kleuren en geluiden veranderen de stad voortdurend. De herfst, dat is pas echt genieten. Het besef dat seizoenen het straatbeeld letterlijk kleuren, maakt de stap naar buiten tot een moment van extra genieten. Heel speciaal. Elke keer is het anders.

‘Het is zo heerlijk om onder/langs de eikenbomen te lopen die er nog staan. En het ruikt zo heerlijk. Vroeger wandelde ik er met mijn kinderen. We verzamelden van alles. De herfstkleuren zijn nu zo prachtig. De blaadjes knisperen onder mijn voeten. Maar eerlijk gezegd is het in alle jaargetijden heerlijk. Het voorjaar proeven in een bosje tegenover je huis is een voorrecht! Je kunt er ook heerlijk joggen. Of sowieso: tot rust komen van al het jachtige aan de St. Annastraat.’

*‘De eerste foto in mijn serie laat een kastanjelaan zien. **De bladeren zijn al afgeschud en liggen als een groot kleurig tapijt op de grond.**’*

‘De natte, zwarte stammen vormen een bijzonder contrast met het gebladerte.’

‘Vooral in de lente is het een genoegen om hier te fietsen, omdat dan de bloesem de straat roze kleurt.’

‘De Hatertseweg is prachtig als het om de variatie in de voortuinen gaat. In juni bloeien de linden op de Hatertseweg, een sensationele geurbeleving. (...) De campusroute is groener dan groen, met dennen, rododendrons en eekhoorntjes!’

7. Monumenten en groen: een prachtige combinatie

De oude vestingwerken werden onderdeel van een park. Het rijke Roomse leven van kerken en kloosters liet behalve mooie gebouwen ook statige bomen en kloostertuinen als erfenis achter. Begraafplaatsen zijn rustpunten waar het groen voor een fijne sfeer zorgt. Wat is mooier: de boom of het monument? Dat is niet altijd duidelijk. Maar een ding is zeker: samen zijn ze het mooist.

‘De Groenestraatkerk geeft weer een monumentaal karakter aan de straat. Dit wordt nog eens versterkt door de bomen om en achter de kerk. Die horen echt bij dit straatbeeld.’

‘Valkhof, natuurlijk het pronkstuk, hoog gelegen, met schitterende oude bomen, Karolingische katapult uit 900, overblijfsel van de ooit zo trotse Valkhofburcht. Er is een magnifiek uitzicht over de Waal. Het park is (gelukkig) een archeologisch rijksmonument.’

‘De straat heeft, ook omdat hij niet kaarsrecht is maar licht gebogen, een romantisch sfeer. Hier is de schitterende 19de eeuwse laanbeplanting van grote eiken nog helemaal zoals hij hoort te zijn. De bomen staan in brede grasstroken.’

‘De lanenstructuur in het park en door de Hortus is erg mooi/statig. Geeft een prachtige basis/doorgang. In het park staan monumentale bomen en is wandelen een genot.’

‘Ook het Limosterrein is één van mijn favorieten. Het is één van de weinige grote open ruimten in Nijmegen-Oost. Er groeien weinig bomen waardoor het open karakter echt beleefd wordt. In combinatie met de moderne en historische architectuur van de appartementen heeft het gebied veel kwaliteit.’

8. Groen: spelend de natuur ontdekken

Kinderen kunnen niet spelen tussen auto's. Voor hun spel heeft de Nijmeegse jeugd een veilige plek nodig. Bijvoorbeeld een omgeving met gras, bomen en zand. Daar kunnen de jonge stadsbewoners op een avontuurlijke manier de natuur ontdekken. Zo leren ze de waarde van de natuur kennen en er beter mee omgaan. Helemaal mooi als een veld of park ruimte biedt aan kinderen, jongeren én ouderen.

'De hoge bomen geven een extra dimensie aan het geheel. Het is er prettig vertoeven. Schommel, een waterpomp en het voetbalveld zijn de grootste attracties voor kinderen van allerlei leeftijden.'

'Mensen uit de hele buurt komen met hun kinderen naar Het Veldje, dat zo een sociale rol vervult en een kindvriendelijke plek levert.'

*'Ik verbaas me er telkens weer over dat bij de school niet meer groen is aangebracht. De pleinen, voor en achter de school, zijn bijna helemaal betegeld. Slechts een enkele boom en een paar struiken sieren hier de omgeving. Voor de ontwikkeling van mijn kinderen zou ik het goed vinden als op deze plek meer groen zou zijn aangebracht: mooie klimbomen of een schooltuin waar leerlingen zelf bloemen, planten en gewassen kunnen verzorgen. **Mooi voor de buurt en leuk en leerzaam voor de kinderen.**'*

'In het park wordt een speelplek met een voetbalveldje ingericht. Dat is natuurlijk fijn in zo'n kinderrijke buurt.'

'Zo hebben we het over het belang van kinderen die de natuur in gaan. Ik ben een juf die de natuur naar binnen haalt. Je kunt in deze tijd bijvoorbeeld een hele mooie herfsttafel maken. Het is buiten veel te mooi om binnen te blijven zitten.'

9. Buurtpark nodigt uit tot ontmoeting

In buurtparken staan bomen en planten maar ook banken en speeltoestellen. De parken zijn klein en bijzonder in trek voor een korte wandeling en spelende kinderen. Omwonenden hebben er veel voor over. Samen maken ze afspraken over het behoud en onderhoud van het park. Natuurlijk maken ze het daarbij ook gezellig. Samen koffiedrinken hoort erbij.

‘Met acht mensen opruimen, verzamelen van restafval/blikjes enz. Anderen zijn aan het snoeien. Na 1 1/4 uur samen koffie drinken met lekkers in de zon op de boomstammen en stenen. En daarna nog een uurtje door. Limosparkje bestaat uit open veld met zoombeplanting en stukje bos (oud hellingbos, rest ijstijd stuwwal). Is onderdeel van de groene lob (Mariënboom) die de stad inkomt. Je hebt niet het gevoel in de stad te zijn. Rondom is het groen. Het is een geliefde plek die druk bezocht wordt.’

‘Eens in de maand wordt er door een groep buurtbewoners gewerkt op Het Veldje. Zij beheren, in samenspraak en overleg met de gemeente, dit bijzondere speelpark. Er staat een aantal speeltoestellen van acaciahout, een tennistafel en een sculptuur van een hinde. En er is een voetbalveldje. Verderop is een pomp geslagen. Met water en zand wordt door kinderen (en volwassenen!) eindeloos gespeeld.’

‘De hoge bomen geven een extra dimensie aan het geheel. Het is er prettig vertoeven. Schommel, een waterpomp en het voetbalveld zijn de grootste attracties voor kinderen van allerlei leeftijden.’

10. Laanbeplanting maakt monumentale straten compleet

Bomenrijen maken lanen met monumentale gebouwen en huizen compleet. Nijmegenaren vinden het een genot om door deze straten te fietsen. Het zijn (bijna) perfecte plaatjes. De bomen zijn hier de belangrijkste sfeermakers. Het plaatje is compleet als ook nog het wegdek uit mooie straatstenen bestaat. Veel beter dan asfalt, want dat vinden veel bewoners maar lelijk.

‘De bomenrij op de Canisiussingel is indrukwekkend en maakt de laan/singel zeker in de zomer aantrekkelijk. Het groen maakt de stad hier luchtiger, letterlijk tegen fijnstof, maar ook figuurlijk (opgeknapte beelden) en maakt de stad aangenamer (menselijke schaal).’

‘Ik loop door, richting Hazenkampseweg, en sla rechtsaf. Ik zie hier rechts en links een verschil in bestrating. Rechts weer asfalt (oud) en links de mooie terracottabestrating met klinkers. Die doet m.i. veel vriendelijker aan. De laan ... met de prachtige bomen doet statig aan en geeft veel sfeer en karakter, extra ondersteund door de vooroorlogse bouw. Ondanks het feit dat hier ook oude en nieuwe woningen staan, is dat hier niet storend.’

‘Vanuit de Pandastraat steek je de Wezenlaan over om bij het terrein van de kinderboerderij te komen. De Wezenlaan is een prachtige laan met een apart fietspad met aan weerskanten bomen. Aan één kant van de laan staan laagbouwhuizen met voortuinen. Het lijkt me een genot om daar te kunnen wonen. Het is een vrij rustige laan.’

‘Hier in de straat bepaalt het groen de sfeer. De bomen zijn groot en spreiden zich uit als een dak boven je hoofd. De bomen zijn hier de maat van de dingen.’

II. Groen verdient goed onderhoud

Zo blij als Nijmegenaren worden van groen, zo verdrietig worden ze van slecht onderhoud. Ook begrijpen ze niet altijd de keuzes van de gemeente. Moet die ondergroei werkelijk helemaal weg? Zijn het bloembakken of versperringsobjecten? En soms ook verpest ander straatmeubilair hun uitzicht: reclameborden en verkeersborden, onordelijk geplaatst.

‘Het valt mij op, dat, ook al zijn dit niet allemaal dure huizen, door goed onderhoud van huizen en tuinen alsmede de aanwezigheid van bomen deze straten er vriendelijk uitzien.’

‘Typisch straatbeeld bij mij om de hoek, anti-parkeerpalen, betonnen groenafvalbakken, lege boomspiegels.’

‘In de buurt van het Haskoninggebouw staan donkerbruine, vierkante, houten bloembakken met wat zieltogend groen erin. Ze zijn vooral als versperringsobjecten tegen vreemdparkeerders bedoeld en niet ter opfleuring van de straat.’

‘Het is jammer dat de bomen in het plantsoen te hoog zijn opgesnoeid. Als je een parkje wilt creëren mogen de takken van de bomen best laag op stam zitten.’

‘Ik kan alleen geen waardering opbrengen voor de reclameborden. Borden en palen die er zomaar lijken te zijn neergezet.’

‘Jammer van die boom zonder onderbeplanting: zo kaal, zo doods. Terwijl het zou zo mooi zijn.’

12. Wandelaar en fietser kiezen voor groen

Als ze de kans hebben, kiezen wandelaar en fietser voor routes door of langs parken en lanen. Onderweg naar het werk, tijdens ontspanning op de zondagmiddag, bij een ommetje door de eigen buurt of op weg naar een kop thee. Beweging en groen gaan prima samen. Ook als de afstand wat langer is, geven Nijmegenaren te voet of op de fiets de voorkeur aan een 'groene route'. Ze zijn dan immers met plezier onderweg.

'Een zeer groene route door Hees en een nieuw aangelegd park aan de Kometenstraat. Absoluut behouden. Ik ga met veel plezier naar mijn volkstuin, juist ook door de groene route. Meestal eenmaal per week.'

'Als wij bijvoorbeeld naar eetcafé 'Zusje' lopen (het oude Huize Dukenburg) een paar kilometer verderop, dan vind ik het fijn dat wij de mogelijkheid hebben voor een groot deel door groene laantjes en bosjes te wandelen.'

'Ons huis grenst aan een wadi. Elke werkdag fiets ik richting station Nijmegen-Lent eerst een stuk langs deze groene strook die de wijk doorkruist en waarin overtollig regenwater wordt opgevangen. Ik vind het een mooi systeem en het brengt wat groen in onze door steen gedomineerde wijk.'

'Ik steek de Hatertseweg over en kom op de Jacobslaan. Buiten de zondag een drukke brede straat met winkels en een hele grote supermarkt met parkeerterrein. Ik zoek altijd groene straten op, maar soms moet je – om verder te komen – door zo'n 'blikken' straat. Zo snel als mogelijk is verlaat ik deze straat en sla linksaf de Oude Molenweg in.'

Het vervolg

TWAALF PUNTEN OF TOCH ÉÉN

In alle toonaarden is het belang van het groen in de stad hiervoor beschreven. Het zijn 12 punten geworden maar het hadden er gemakkelijk meer kunnen zijn. Zo zijn de citaten over de Waal die het centrum van de stad ruimte biedt, niet opgenomen. Ook de dieren komen niet als apart punt aan de orde, hoewel ze onverbrekkelijk met de bomen en planten verbonden zijn. Denk aan de vogels, eekhoorns, egels en vlinders waar mensen van genieten. Maar al hadden we er 20 of 25 punten van gemaakt, de conclusie was niet veranderd: groen maakt het leven in Nijmegen mooier. En aanvullend daaraan: door een dagboekje erover bij te houden beleef je dat nog intenser.

HOE VERDER

Natuurlijk houdt het hier niet mee op. Een stad als Nijmegen houdt plannen voor wonen en werken en de kleine en grote groene plekjes zullen een gemakkelijk doelwit blijven. Het groen in Nijmegen heeft dus actieve bewonersgroepen nodig die zich hiertegen blijven verweren en die heeft ze gelukkig ook. Na dit onderzoek hebben alle bewoners een duidelijker beeld waar het om draait, waar op gelet moet worden en waar ze het uiteindelijk allemaal voor doen.

De uitkomsten zijn ook de moeite waard om verder te verspreiden en uit te diepen. Ook daaraan wordt gewerkt. De vereniging Leefmilieu heeft al een aparte werkgroep gestart, ook de andere betrokken bewonersgroepen gaan er mee aan de slag.

De hoop is natuurlijk dat bij alle plannen voor de stad de Nijmeegse bestuurders de 12 punten ter hand zullen nemen om na te gaan hoe Nijmegen nog mooier gemaakt kan worden. Voor andere steden biedt dit project ook inspiratie. Groen maakt het leven mooier en natuurlijk niet alleen in Nijmegen.

Colofon

Deze publicatie is tot stand gekomen op verzoek van Platform Groen Nijmegen. Met dank aan de grote inzet van de 37 bewoners van Nijmegen die hebben deelgenomen aan het onderzoek dat aan deze publicatie vooraf ging.

Redactie

Marga Jacobs, vereniging Leefmilieu
Erik Arkesteijn, Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij
Sandra van Arragon, Maaik Hootsen, maak<architectuur

Onderzoek en onderzoeksopzet

Sandra van Arragon, Maaik Hootsen, Jean-Paul Kerstens,
maak<architectuur

Projectbegeleiding

Marga Jacobs, vereniging Leefmilieu
Erik Arkesteijn, Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij

Vormgeving

Sandra van Arragon, maak<architectuur

Tekstcorrectie

Lilian Rippe, Eys

impuls
aan de
leefomgeving

maak<architectuur

© 2010 Deze publicatie is een gezamenlijke uitgave van Platform Groen Nijmegen, vereniging Leefmilieu, Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij en maak<architectuur. Het citeren of parafaseren van delen van deze publicatie is geoorloofd met bronvermelding (titel publicatie met vermelding van de hierboven genoemde partijen). Het vermenigvuldigen van de gehele publicatie is alleen geoorloofd inclusief volledige colofon.

januari 2010